ORATIO FRANCISCI BOCCHII

De laudibus Reginæ MARGARITAE Austriæ PHILIPPI III. Hispaniarum Regis vxoris.

FLORENTIAE,

Apud Bartholomæum Sermartellium, & Fratres.

MDCXII.

SERENISSIMAE
MARIAE MAGDALENAE
Auſtrię, Archiduci Etruriæ.

RIBVISTI tu dolori tuo tantum, quantum res ipſa quærebat, & tua potiſsimùm dignitas flagitabat. Illuſtris tamen vita Sereniſsimæ ſororis tuæ fecit, vt eius mors variis de cauſis te commoueret minus, minusq; etiam læderet. Vocatu enim Dei Opt. Maximi tempore ipſo moram nullam intulit, quin præſtò ſe eſſe oſtenderet, animoq; libenti iuſſa etiam faceret. Præterea eò iam ventum erat, vt de præmiis multò magis, quàm de lacrimis cogitandum eſſe videretur. Hic autem dolor percuſsit te minus præcipuo quodammodo; cùm mors in Hiſpania contigerit, & tu eſſes in Italia; minus enim feriunt mala, quæ auribus percipimus, quàm ea, quæ oculis intuemur; vt tuis lacrimis ipſa rerum natura ad tuum commodum conſuluiſſe videatur. Tui neceſſarii tamen, & conſanguinei huic pio lacrimarũ muneri non defuerunt. Sed COSMVS Etruriæ Magnus Dux, vir tuus, vt ſuum impleret officiũ, potiſsimùm excubuit; nec tantũ omnes, ſed ſe ipſum quoque amoris magnitudine ſuperauit. Ea etenim ratione in hoc funere magnificentiſsimis exequiis dolorem ſuum honeſtauit; vt, cùm omnia conſideres, quæ in rei magnitudinem cadere poſſunt, nihil om-

nino maius cogitari posthac, nec honorificentius fieri possit. Et profectò quò fama summarum virtutum Serenissimæ sororis tuæ se extendit, eodem tam multis rebus, eisq; eximiis dolor acerbissimus peruenit. Ego autem stimulis sedulitatis incitatus, secutus morem nostræ ciuitatis, quæ viros principes benè de Christiana Repub meritos celebrare solet, has lucubrationes collegi, tibiq; orationis nomine dicaui. Curatum est à me, vt sit veritati congruens, & quàm maximè tuæ voluntati, quæ id quàm maximè dilexit semper, potissimùm respondeat. Id ipsum si assequor, omnia planè me esse assecutum arbitrabor. Vale, Flor. IIII. Nonas April. CIↃ DCXII.

Franciscus Bocchius celsitudini tuæ deditissimus.

ORATIO
DE LAVDIBVS
MARGARITAE
AVSTRIAE,

Regis Philippi III. Hiſpaniarum Vxoris.

EM grauem, multiſq; lacrimis inuolutam hodie nobis caſus acerbiſſimus affert; hæc, quò fuit expectata minus, eò bonorum animos pupugit magis; magiſq; etiam nos inſolentia cogitationis ſæuiſſimæ commonuit. Facta eſt iactura veræ probitatis, veræq; etiam virtutis; orbatus eſt terrarum orbis magnis præſidiis, ſimulatq; Sereniſs. MARGARITA, Regina Hiſpaniæ morte repentina erepta nobis eſt: quæ matrimonio viro ampliſſimo, ſummo Regi ſociata curas eius ampliſſimas imminuere, & ſubleuare ſua ſapientia conſueuerat. Hoc nomine tota Hiſpania luget; mœret eius Regia cohors, affinitas omnis ſe affligat, & quo quò ſe conuertit, vis lacrimarum, & doloris maxima occurrit. Res grauis ſine præſidio, luctus ingens ſine ſolatio, miſeriæ ſine ſalute probatiſſimos homines duris cogitationibus afficiunt. En quò noſtra ſpes redacta eſt, quibus præſidiis inhæret, quibus ſe viribus ſuſtentat? Sed dabitur alias aliquid lacrimis, dabitur luctui, dabitur mœrori: Nunc verò, vt res poſtulat, & meæ dicendi partes præcipuè requirunt, noſtrum nos munus perſequamur. Vt placet viris grauiſſimis, non ſine prouidentia diuini numinis factum eſt, vt familia Auſtria ius tituli Imperialis diutius tenuerit, ſummæq; dignitati per annos amplius trecentos honorificentiſſimè præfuerit. Narrantur res geſtæ rerum optimarum; numerantur merita, quibus de Chriſtiana Repub. hæc gens peregregia variis temporibus benè merita eſt: ſed illud maximè perhibendum, atque omni laude efferendum, quo ſe extulit, ſummæ pietati, & religioni ſanctiſſimè acceptum refert. Omni penè tempore dedita fuit Sanctæ Eccleſiæ hæc domus Auſtria; eius dignitatem ſuis in regionibus vehementer auxit; Deum coluit, quàm potuit maximè, ſummeq; etiam reuerenter. Ab eodem magnis honoribus aucta cunctis in locis facilè teſtatur, quàm copioſè piis homi-

tendit: cunctis in locis, grauissimis in rebus adhibetur; quò vis Euange
lii præterea peruenit, eodem latinæ linguæ facultas gloriosè penetrauit.
Vt iam omnes terras peragrata terrarum orbem suo splendore illustrarit.
Huic rei hæc Regia mulier operam dedit, multumq;, vt commodè di-
sceret, elaborauit. Quod igitur erat in optatis, consecuta est feliciter, vt
loqueretur scienter, & scriberet, & libros sanctorum virorum intellige-
ret, atque eorum sensus abditos cognosceret. Expleri adhuc mente lau
dibus nequeunt Hispani; qui vt sunt acerrimo ingenio sua sponte, omnia
notant, omnia considerant, quòd hæc mulier egregia breuissimo tempo-
re non solum loquentes Hispanicè benè intelligeret, sed etiam optimè
Hispanicè loqueretur. Hanc vim admirandam huic vni concessam ad-
huc Hispani laudare non desistunt. Iam verò fuit munditia morum me-
morabilis, castimonia insignis, prudentia singularis; totumq; ętatis tem
pus inuiolatum præstitit, & integrum. Creuit virtus crescente ętate, ma
ioribus virtutibus facta est ardentior: euasit fortior mēs eximia, annosq;
firmatos magis probitas firmior excipiens obeundis negotiis facile osten
dit, nihil ei esse arduum, dum diuinis præceptis audiens esset, suumq; ad
diuinam voluntatem animum conformaret. Admirabilis virtutum co-
hors inter se sanctissimè conspirans, & consentiens vitam ei, vt videre
licuit, admirabilem conflarat: quæ cùm cogitaret aliquando fieri posse,
vt multis sua mens saluti esset, tam multis eam, eisq; præclaris moribus
expoliuit, vt quid vis oneris suscipere, atq; expectationi vel maximæ pos
set respondere. Præclaras cogitationes, quas alii ad suum arbitrium pa-
tiuntur impunè, ad suam animi sui salutem omnes hęc mulier egregia
exercuit. Non res huius sæculi caducas, sed diuinas futuræ vitæ consi-
derabat; applicarat se animo spes illa insignis, quæ cunctos labores supe
rat, & vincit, quæ ad æterna præmia inuitat, & sempiternę gloriæ mira-
bilibus modis compotem facit. Quàm se prudenter à vitiis insultanti-
bus defendit, quàm propulsauit cautè, quàm fortiter oppressit? Eò iam
in singulari virtute, atque absoluta progressa erat, vt mori cuperet potius,
quàm morum integritatem deformare, munditiam animi polluere; ca-
stissimo enim pectore vis virtutum mirabilium adhæserat; pręcipuo quo-
dam modo admiranda societas rerum clarissimarum animo constiterat,
vt si quid in eius mentem deprauatæ cogitationis inueheretur, concide-
ret sua sponte, & de repente victa euanesceret. Mulier natura mitis, &
clemens quanti esset, sui aduentus initio in Hispaniam facilè ostendit,
dum, ne cui noceretur, pati non potuit. Increbuerat vsus horribilium
venationum apud Hispanos; quibus in spectaculis cùm homines nimis
congiariorum appetentes feroces tauros ferire nituntur, sublati in corni-
bus aut crudeliter interibant, aut grauiter vulnerati discedebant. Con-
stabat crudelis delectatio permulto hominum sanguine, nec, qui reme-
dium adhiberet, reperiebatur. Curauit igitur hæc clementissima mulier,

ne mos

nemo sam depravatus diutius inueterasceret, sed, vt factum est, primo
quoque tempore auferretur. Hic fuit, vt audistis, introitus grauissimus ad
mores, & ad virã: traducta est ętas singulari cũ dignitate; ea probitatis,
& virtutis iacta sunt fundamenta primis tēporibus, vt progressus nisi exi
mius, exitus nisi egregius expectari non posse videretur. Præclara stirps;
& mirabiliter insignis, extulit suo tempore fructus vberes, & nobi-
les; quibus & multis profuit mortalibus, & suam familiam laudibus
amplissimis affecit. Cohors igitur illa mirabilium virtutum nec ab ea
discessit vmquam, & vadentem per viam gloriæ ad opus omnium maxi-
mè egregium perpetuò incitauit. Erant signa plurimarum virtutum, ac
nobilium in hac admirabili muliere, non adumbrata, sed expressa; erant
mores sanctitati potissimum congruentes: flagrabant studia veræ gloriæ
præcipuo quodammodo: vt quicquid in eius animo inspiceres, id ipsum
omni ex parte cumulatum laude iudicares. Mirabantur, qui audiebant,
stupebant, qui intererant; & dum rem grauiter intuerentur, vitam ipsam,
tamquam exemplar ad imitandum sibi propositum esse iudicabant. Suis
in optatis maximè potuit, crebrò supplicationibus interesse sacris in lo-
cis; rogare Deum, vt sua in partienda gratia sibi subueniret; vt vires tri-
bueret, & fidem augeret, quibus diuinæ maiestati inseruiret ardentius, &
cœlestis præsidii particeps fieret commodius. Sacramentum igitur, quo
mens a suspicione vitiorum expiatur, frequentauit maximè. Principio,
& primis pænè in annis, vt monebatur, frequens fuit, crescente ætate, au
cta est pietas in muliere sapientissima; octauo enim quoque die sumere
Sacramentum altaris demisissimo animo consueuit. In hoc opere sanctis-
simo, quàm illa se sanctissimè exercuit, quàm supplicauit humiliter,
quàm Regios ornatus pro nihilo putauit? Res erat minimè vsitati exem
pli, cùm videres mulierem tantum probitatis spirantem, tantum digni-
tatis, ea moliri firmaio animo, quę cunctis admirationem afferre possent.
Sed quid mirũ, tantũ in ea probitatis extitisse? Habuit, vnde disceret, vi-
ros maximè pios, & consanguineos, qui religione, & probatissimis mo-
ribus omnium literis, & linguis celebrantur. Inter omnes Austrios lu-
cet tamen præcipuo quodam modo Rodulphus ille vnius meriti ratione
& cunctis in locis iure optimo perpetuis laudibus nominatur. Res ipsa,
quam egit, & si notissima est, vt sit tamen notior, erit minimè absurdum
Accidit igitur, vt sui negotii gerendi causa Rodulphus extra vrbem iter
faceret; casu sit ei obuiam Sacerdos pedibus iter faciens, cùm ille equo
veheretur: ferebat Sacerdos Sacramentum Eucharistiæ ad ægrotum, at-
que ideirco, vt adesset in tempore, properabat. Rodulphus accurrens, &
ex equo desiliens, subitò Sacramentũ genibus flexis adorauit, &, vt idem
facerent comites, admonuit: illud memorabile dictitans, indignum esse,
vt Sacerdos Dei altissimi pedibus suis, serui autem eius equorum pedi-
bus suo commodo ambularent. Nulla igitur sui ratione habita (casu enim

in

in terra cœnosa accidit ad genua) apprehenso fræno equi (ascenderat enim Sacerdos cum Sacramento) domum vsque ægroti demum perduxit. Sacerdos autem cùm honor tam magnus Sacramento tributus esset, agendis gratiis intentus equum domino voluit restituere; quem tamen ipsum Rodulphus recusans non recepit, affirmans etiam, atq; etiam ab ratione abhorrere, vt illo equo quis vteretur amplius, qui Deum omnium dominum portasset, sibiq; vt Sacerdos haberet, imperauit. Fama igitur tam nobilis rei cùm omnes iure optimo, tum eos quibus conferendi imperii ius est, subitò commouit, vt Rodulphum rectissimis suffragiis crearent Imperatorem. Quæ dignitas ab initio tantæ rei in Domo Austria mansit ad hoc vsque tempus, & manet. Sed mulier egregia expressit in se laudes suorum mirabiliter, atque admirata virtutem, familiæ gloriam illustrauit, atque auxit. Singularis illa animi pietas, quæ frequentare sacra loca consueuerat, quàm religiosè in eis, quàm sanctè, quam puro corde diuinum numen venerari lætabatur? Efferri mirabiliter in cœlum, & dimittere res caducas quodam modo videbatur, quoties, vt puro animo adoraret, sacris in templis morabatur. Non Reipub. occupatio, non cura filiorum, quos septem reliquit, non cogitatio rerum humanarum impediebant, quò minus suam mentem diuinis præceptis expoliret, atque operam Dei voluntati demisissimè nauaret. Eximius animus, contemplatione rerum cælestium inflammatus his rebus caducis conquiescere non poterat; diuinas disciplinas edoctus nihil, nisi Deum, diuosque omnes cogitabat; qui, cùm deprauati sensus obuersarentur, constanti animo, & forti vim omnem teterrimi hostis propulsabat. Ardebat caritate, vt subleuaret egentes, vt foueret afflictos, vt destitutos ad spem erigeret; consolabatur verbis, iuuabat opibus, sustinebat consilio; se ipsam, quibus rebus poterat, inflamabat, vt Deo suis in seruis inseruiret, sanctissimisq; ministeriis bonorum virorum animos acquireret: hæc cura habebat eam tam sollicitam, vt sui ipsius videretur obliuisci, vt non donis afficere quemquam, sed suum animum effundere benignè faciendo putaretur. Pupillis, & viduis summa pietate maximè consuluit: curauit enim non solum vt benignè exciperet, sed vt euntibus ad Philippum, virum suum, semper pateret aditus: eorum postulatis præbuit aures patienter: quo pacto ab omnibus destituti se se gererent admonuit: & ne deficerent animo, apud Regem admirabili artificio adiuuit. O mulierem tam summis in rebus cunctis omnino viris patientia fortiorem? O animum ceteris omnibus admirabili magnanimitate largiorem? Mirentur alii terrenas diuitias; leuibus voluptatibus se oblectent; honoribus, & laudibus se exornent: dum liceat constantissimæ mulieri in sua modestia lætari, conculcatis vitiis demisissimè

ſimè: exultare, atque expectatione interea æterni pręmii gaudere. Habeat ſibi Roma ſuas Virginias, habeat Portias, glorietur in Veſtalibus, tam multas enim mulieres mirabilium virtutum ex noſtris opponemus, vt priſcam ætatem vanitatis ſuæ pudeat, & genti noſtrę palmam libenti animo concedat. Quantũ autem laboris pertulit, quantum ſollicitudinis exhauſit, vt faceret iuſſa Noſtri Saluatoris, vt diuinis præceptis obediret? Simulatq; in poſſeſsionem probitatis pedem poſuit, quàm animo firmato exarſit ad laudes ſanctitatis, quàm mente ſublimi ſe ſę extulit, quàm moribus egregiis ſe totam roborauit? Dies nulla erat, in qua ſacrata templa non viſeret, opus eximium non conficeret, oppreſſos egeſtate non ſubleuaret: qua in re non pepercit laboribus, pecunias pietatis cauſa effudit, & ne diuino in obſequio deeſſet aliquid, in ſumma liberalitate nihil ſibi reliqui omnino fecit. Iam verò dum commearet nuptum, atque iter faceret Hiſpaniam verſus, ab iis, qui erant in comitatu, ſolebat ſcitari diligenter, ecquis locus miraculis inſignis ſanctorum, & MARIAE Virginis præſertim coleretur, vt eò precandi cauſa adiret. Quo inuento, nulla interpoſita mora, ad eum ſe deferri ſtatim imperabat. In eo quàm illa ſuſpirans demiſsè ſupplicauit? quàm animo ſincero adorauit? quam ſanctè Noſtri Saluatoris numini ſe commendauit? ita ſe mente egregia efferebat, vt cum Deo loqui videretur: ita ſe inflammabat in petendo, vt intereſſe choris Angelicis putares: Erat enim cogitatione ſublimis, patientia admirabilis, firmitate cunctis in rebus veneranda; vt, quocumque te converteres, in ea miros amores ſanctiſsimis in rebus quotidie inſpiceres. Quis verò dubitat aſcitis in ſuum animum claris virtutibus, optimiſq; ad vitam exornandam comparatis moribus, quin à muliere ſapientiſsima aſcenſus ad virtutes mirabiles his gradibus fuerit inſtitutus? quin icto cum Deo fœdere ad hoſtem tartareum debellandum ſanctiſsimè conſentiret? nihil moleſtiæ recuſans, res cunctas, quę hominibus huius ſæculi caræ ſunt, pro nihilo ſemper putauit, & vt piè dederet ſe Dei voluntati, nihil reliquit intentatum; cæleſtibus etiam pręceptis ſanctiſsimè obediuit, & ſe ad futura præmia, quæ diuinitus promittuntur, comparauit. Contrà verò præpoſterè à nobis agitur, & peruersè; cupimus diuinis pręmiis augeri, & Dei voces recuſamus audire; quæ nos vt has carnis exuuias exuamus libenter, ſæpiſsimè inuitant; vt regnum cælorum adueniat, optamus; hic tamen in hoc ſeculo reſtitantes moramur; cupimus cæleſtibus diuitiis frui, & ad eum, qui nos tam ſummis bonis donaturus eſt, progredimur inuiti? minimè tamen hæc mulier inſignis hoc pacto ſe ſe geſſit: quæ nullum terrorem reformidans crudeliſsimi hoſtis fregit inſidias, nec eius minis vllo tempore ſuccubuit; ſed

sed victrix ad extremum triumphum etiam de morte, vt est pænè omnium opinio, ad cœlum deportauit. Hominum miserorum egestates ita mollire eius animum solitæ erant, vt nec rogantium cupiditatem, nec preces (qua lenitate erat mentis) posset sustinere; causę enim æquitatis numquam est aduersata natura; simul atque de miseriis auditum est, è vestigio mollitus est animus, & ad subleuandas ærumnas humaniter, & piè se conuertit. Vita ipsa ab verbis numquam dissensit; oratio ab opere numquam abhorruit; curauit semper, vt re impleret, quod verbis docuerat; vt factis confirmaret, quod lingua ostendebat; id ipsum perpetuò spectans, quod Deo præmonente didicerat; qui fecerit sanctissimè, & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno cælorum. Minimè hæc mulier vt aerem verberans, sed vim salutis animo comprehendens, quàm scitè, quàm sapienter non verbis tantum, sed factis sibi cauit, quàm accuratè Deum iter præmostrantem secuta est, vt terrenis calcatis diuitiis ad cælestes diuitias tandem perueniret? Hæc mulier insignis quo ingenio, qua industria ad summam virtutem semper se exercuit? qua magnitudine animi, qua grauitate cunctos ætatis suæ annos piè, & grauiter traduxit? vt, cùm omnes boni tam multa ornamenta perspicerent, atque ea ad vnam vim virtutis conuersa esse intuerentur, fieri nequaquam posse iudicabant, quin commodum, quo fruerentur omnes, aliquando sequeretur, quod animos omnium lętitia afficeret. Eo animi robore se munierat à primis temporibus ætatis, vt lectissimorum hominum, & grauissimorum iudicium eius summa virtus non vereretur; constantia præterea tam singulari se ornarat, vt quicquid ageret, vel suis inimicis probare posse putaretur. Ecquis est enim, qui conatus, atque animi impetus egregios non probet, qui vitam, & mores non dilaudet, qui probitatem non admiretur? Ea profectò vis virtutis est, vt, vbicumq; sit, obscura esse non possit; ad excitandam beneuolentiam valet illa vehementer, vt huic mulieri egregiæ contigit; commouet, quoties opus est, incendit, & inflammat, animumq; generosum in suo opere non finit conquiescere. Minime fieri potest, vt de summa sapientia clarissimę mulieris dubitetur; quam ab inconstàntia grauitas, à cupiditate moderatio, à libidine castitas ita disiungit, vt quam natura pręcipuam agnoscis, artificio, & doctrina admirabilem reperias. Neque enim auctoritatis tantum præ se ferret, nisi firmissimis ingenii, & sanctitatis radicibus niteretur; quam summi viri ita probare soliti sunt, vt eam tamquam virtutis exemplar intueri, & laudare veris laudibus non desistant. Quod re ipsa probatum est, fuit hæc mulier egregia singularis vigilantiæ; excubuit maximè, vt sanctam Dei Ecclesiam Catholicam sartam, & tectam conseruaret, aut potius, quo ad eius

fieri posset, augeret. Hoc nomine cùm in Germania serperet vitium deprauatæ religionis, atque id manaret in dies latius, ne ita fieret maius, cui paulo post vix succurri posset, statuit tam magno malo nulla mora interposita obuiam ire. Permultos igitur iuuenes sanctissimæ indolis è sua patrias in Hispaniam euocauit; eosq; diuersa in oppida sparsit, atque vrbes; vt paulo post optimis disciplinis eruditi domum Doctores remearent, fideiq; Catholicæ locupletandę causa doctrinis, & moribus prodessent. Magnas his rebus agendis sustinuit impensas, tulit labores magnos, vt summæ expectationi tam gloriosum opus responderet. Frænata est enim hoc pacto exiguo tempore temeritatis teterrimæ insania. O cogitationes Regias, iureq; optimo cunctis laudibus efferendas? O mentem vsquequaque religionis sanctissimæ firmissimam? Non labor, non impensa, molestia denique nulla remorata est, quo minus Catholicę fidei inseruiret, consiliisque optimis iuuaret. Peregregiè præstitit, & sanctissimè, vt videtis, cunctos ætatis gradus, vt non solum errati suspicionem maximè caueret, sed vt vim virtutis tractandis optimis moribus exprimeret. Iam verò cui vmquam contigit, vt videret ingenium in muliere clarissimis, & nobilissimis ex virtutibus tam mirabiliter conflatum? mentem tam summa pietate custoditam? animum spectantem semper alta, & tam excelsum? Fuit præter cetera mirandum maximè, cùm omnes iure optimo propter dignitatem anteiret, summoq; imperiò potiretur, infimis tamen vt esset par sua sponte, & ęqualis. Pluribus verbis laborant multi, vt hominibus, quod volunt, persuadeant; nituntur alii vita, & exemplo, quibus res admirabiles efficiant: valuit verbis mulier insignis, valuit eloquentia, sed tamen moribus, & exemplo fuit præter cetera admirabilis; potuit hæc tantopere, tam insigniter, vt Pater Castroviridis (quem Hispani propter insignem eloquētiam sacris in concionibus alterum Demosthenem appellant) hanc Reginam sapientissimam laudare nōn destiterit. Hic audacter affirmare ausus est persæpe, multò esse paruo tempore apud omnes profectum magis huius mulieris exemplo, & præclaris moribus, quàm suis concionibus annis quadraginta. O mulieris in omni genere admirabilem virtutem? O liberalitatem insignem, & nullis antea seculis auditam? Ideonè has terras, dum viueres, tuo splendore illustrasti, vt easdem tua morte perpetuis tenebris inuolueres? ideo summa bona nobis polliciti sumus, vt spem omnem casus repentinus subitò euerteret? Res illæ in hac muliere mirabiles fuere, comprehendere sua benignitate egestates omnium, fouere liberalitate, seruire bonorum commodis, res humanas sic intueri, vt à se nihil alienum existimaret. Humanitate, & beneuolentia inuitabat egentes, vt id, quo sibi opus

esset

esset, à se peterent; quo in negotio illud fuit maximè mirandum, cum videres mulierem maximæ dignitatis cum miseris iucundè, cum tristibus hilariter, cum demissis comiter, cum prudentibus sapienter se se gerere. In vsum admirabilis vitæ statuit illa sibi probatissimos mores, virtutes lectissimas; quibus dum sapientiæ, & sanctitatis radicibus innititur, & Dei Opt. Max. voluntati adhæsit mirabiliter, atque opus omnium maximum, & sanctissimum conclusit. Vbi sunt leuitates, quibus hoc mulierum genus singulis pænè horis tentari solet? vbi cupiditates, quibus vel viri fortes sæpissimè succumbunt? vbi cogitationes importunæ, quibus præter quam valde pauci resistunt? Et profectò vt tenebræ adueniente Sole euanescunt, ita deprauati animi sanctissimis prodeuntibus moribus aufugiunt. Non dum excreuerat ętas, cùm in ea florere vis virtutis visa est; nondum se corroborauerat, & præsto iam erat sapientia, quæ & simplicitatem communiret, & probitatem ita confirmaret, vt ad infringendas tam magnas virtutes res nulla posset aspirare. Indicabat oratio, dum numen diuinum sanctissimè adorat, quàm in hac militia vitiorum, & virtutum fortis esset: testis erat vehemens contentio, dum contra communem hostem constantissimè luctatur; in sufferendis laboribus ostendebat incredibilis patientia, quàm valde rerum cęlestium studio teneretur, cùm caducas, & terrenas præsenti maximè animo conculcaret. Nonne permagna res est, quòd mulier in maxima rerum copia nata, sua se sponte optatissimis commodis priuaret, appetitus nimios respueret, vt in animi simplicitate conquiesceret? opprimeret insolentiam, vt pietatem complecteretur; exueret leuitatem, vt IESVM CHRISTVM sanctissimè indueret? Neque id ipsum verbis tantùm sensit, sed ita re ipsa præstitit, vt ad tuendam famam tam magnæ virtutis nihil sit nobilius, nec illustrius. Mens firma, quæ Deo se se addixit, non terretur doloribus, non laboribus frangitur; sed præceptis sanctissimis munita, sua sponte molestias fert, cruciatus exorbet, & quoties vis ærumnarum crudeliter insultat, mortis terroribus se offert, & dummodo diuinæ voluntati satisfaciat, patienter omnia sustinet, omnia ꝑpetitur. Quid illud? nonnè mirabiliter olet, vnde sit? cùm cogitaret animo, vt haberet perpetuò, quo se magis ad opus pietatis, & religionis exerceret, nonne à fundamentis Monasterium in Hispania excitauit? vbi Virgines supplicibus precibus adorarent, & Deum nobis propitium efficerent? Peregit opus nauiter splendidis rebus, & sanctissimis; tribuit, quo se alerent; ornauit templũ picturis nobilissimis, & egregiis, petitis tabulis pulcherrimis ex nostra vsque ciuitate. Quid amplius quæritis, viri honestissimi? hæc sancta Virginum societas, quæ à nudis pedibus Scalze appellan

tur omnino Christi bonus odor est; id ipsum sapere est; id ipsum res heroicas tractare; & quò vnusquisque peruenire desiderat, iter sibi, ad cœlum sapientissimè moliri. Contigit ne vmquam, vt aliquis extiterit, qui probatissimam mulierem aut insimularit leuitatis, aut modestiam in ea requisierit, aut inconstantiam improbarit? quæ semper cunctis in rebus tantum præstitit grauitatis, tam valde dignitati, quæ maxima fuit, moderata est, tam constanti animo semper fuit, vt nec grauior, nec modestior, nec constantior mulier vlla posset reperiri. Erit fortasse aliquis, qui se ab ea læsum esse doleat; non re, non verbo, non vultu quemquam offendit vmquam; quinimo, si quid sibi molestiarum exhibitum esset, & conniuere liberaliter, atque offensionem cum caritate. & patienter exorbere consueuerat. More hominum grauium hæc mulier sapiens, & timens Deum, omni tempore se se gessit; illi, cùm propensionem in se viri principis aucupari volunt, eius ministros colunt, & asseclas; vt, quò peruenire volunt, aditum sibi pariant, & facultatem; eodem pacto illa homines sacros coluit, & pios, vt per eos viam sibi ad cœlum patefaceret. Id ipsum quàm egregiè adepta sit, & quàm, vt voluerit, apposite præstiterit, eiusde n vita, & mores planissimè testantur; nulla cogitatio leuioris culpæ, nulla criminis hæsitatio adhæsit vmquam, quin è vestigio piis hominibus audientibus se expiaret per eos, & Dei gratiam omnipotentis lucraretur. In qua re curauit tam studiosè, vt Deo se gratificaretur, summaq; cum munditia nauaret operam, vt quod aliis arduum esset, illa illaborato labore feliciter conficeret. Verè fuit primis annis ætatis mirum exemplar religionis, & pietatis; dum annis augetur, aucta est in Deum propensio; facta est virtus nobilior, & generosior: simul, atque, quanti esset, mulier sapientissima cognouit. Suis in deliciis oratoria, sanctorum virorum imagines, & sacra volumina nominantur; in huiusmodi rebus commorabatur libenter, & vt se ipsa frueretur, & Deo, ceteris rebus neglectis, satagebat. Homines conditionis infimæ summa cum modestia, & lenitate excepit semper; numquam defuit, quin miseris, & destitutis benignè faceret, & liberaliter: nec contigit vmquam, vt splēdor familiæ oculorum aciem perstringeret; nec vt suæ benignitatis demissio in subleuandis hominum ærumnis quasi luminibus generis officeret. Tam multis bonis igitur, sanctissimisque moribus consolari te potes hic Serenissima soror, cùm tua à te sapientia postulet, vt abstersis lacrimis mentem ad spem rerum optimarum erigas; quàm sit magna tua virtus, quàm singularis, quàm eximia, & sermone omnium accepimus, & tractandis tuorum laudibus planè didicimus. Quò enim magis sapis, eò minus apud te erratis locus est. Et profectò vitā sine crimine, mores si-

ae suspicione criminis dum intuemur, non ceteras cum his inter se congruentes virtutes arbitramur? Nonne quicquid egeris, quicquid cogitaueris, perfectum, atque absolutum omni ex parte maximè perspicimus? Vt modum facias lacrimis, quas multas profudisti, petit tua sapientia insignis, petit germanitas, petit summa in sororem pietas; dignitas etiam, quæ in te maxima est, vt ea perpetuò spectes, quæ promittuntur diuinitus, & de æternis præmiis cogites, omnino flagitat. Satis ei, vt res quærebat, dedisti lacrimarum; satis, vt se expleret, dolori tribuisti; nunc verò vt Dei Opt. Max. mentem æquo animo contempleris, & probes, & vita ante acta sororis, & mores eximii potissimùm requirunt. Animi pietatem prudentissimæ Reginæ nulla temporis diuturnitas obruet: propensionem animi in Deum nulla delebit obliuio; morum sanctitatem nulla hominum obscurabit iniquitas; ita enim cogitationes sapientissimę mulieris notatę sũt & consignatę, vt quantum longitudo temporis imminuet, tantumdem quotidie fama rerum optimarum sit amplior futura. Hęc est illa, quæ tartareos hostes summa animi firmitate superauit: hæc est illa, quæ, vt esset gratiosa apud Deum, quicquid potuit egentibus pietate impellente impertiuit: hęc est illa, quę cùm dignitate reliquos mortales anteiret, infimis tamen, cunctis stupentibus, demississimè se æquauit. Animi constantiam ad extremum vsque spiritum retinuit, atque ad suorum memoriam conseruauit; eis enim, qui sibi inseruierant, vel interruptis vocibus, & morientibus consuluit; erumpentibus lacrimis affictabant se, qui aderant: hæc autem morti suos sensus ad pręlium forti animo offerebat; vis morbi acerbissima doloris faces admouebat; ipsa verò transitum vitæ, cœlestes diuitias meditabatur. Me miserum, tantum virtutis à nobis perpetuò desiderabitur? tantum dignitatis, decoris nisi inanibus tantum vocibus memorabitur? O nos omni solatio destitutos? si erit omni tempore dignitate mulieris Serenissimæ carendum? Huccine spes blanda nostros animos deduxit, vt extinctis lætitiis perpetuo mœrore vitã hanc miseram humana fragilitas obrueret? Hęc Regia cohors, quæ cuncta loca hilarare consueuerat, atratis vestibus induta, quam valde à se ipsa mutata est, quàm alia facta est, quã nunc est sui maximè dissimilis? Hoc ipsum templum tam multis illustratum funalibus obscuratã sua pulchritudine nonne auget mœrorem, & pęnè ab inuitis nũc lacrimas extorquet? Tu itidem Rex Philippe, te absentem appello, qui orbem terrarum non sine Dei Opt. Max. prouidentia feliciter gubernas, tam repentino coniugis tuæ interitu perculsus, & si inuicto robore animi pręditus es, tanti tamen vulneris vim sentire iam cœpisti; sed vt virum decet fortissimum, animo nequaquam tibi dees,

vim

vim tuæ uirtutis fortiter excitas, tuumq; imperium prę sua magnitudine laborans ita regis, & sustines, vt iam fractus dolor virtuti succumbat, & se ipsum penitus abiiciat. Hic qui rem pependit, Deum ipsum assiduè precatur, vt tibi vires perpetuò suppeditet, mærorem extinguat, lacrimas abstergat; vt cùm tuo patrocinio diuinitus Christiana Respub. se se tradiderit, precibus nostris pro sua pietate tribuat, vt diutius sis saluus, sis incolumis, & pro tua dignitate rerum tantarum magnitudinem gubernes. Nunc te vnum, mitissime Deus, optimus quisque intuetur, opem requirit, fidem obtestatur, misericordiam implorat, &, vt rebus, quę sursum deorsum feruntur volubiliter subuenias in tempore, demisissimè precatur; quantòpere tibi rerum humanarum conditio cordi fuerit, per annos trecentos dominatu familiæ Austrię ostendisti: Hæc nunc nostra ciuitas & si multis se lacrimis affligat, dum tuam tamen clementiam spectat, patrocinium tuum de sua salute non desperat, & sibi ipsi hoc pacto salutariter consulens in hac cogitatione ęquo animo conquiescit.

DIXI

